

Биглеска краљица Јелисавета и граф од Есекса,

то је био и остао велики мотив разних писаца, историчара, биографа, ~~романтичара~~ ~~драмских писаца~~. Јелисавета значи владавину велике политике, великог културног престижа и сваковрсних чуда и покора. Јелисавету карактерише јак ум, челична воља, силна смелост и уједно хистерија у поносу и личним жељама. Сад мушкарац и државник ретког ранга, сад мушкобава и стратег или кабинетски интелектуалац, сад жена и романтик. У руци, сад ~~мач~~ перо и књига, сад ратни план за флоту, сад љубавно писмо, сад нож. Граф од Есекса, ерл од Есекса, само је једна од "фигура" великог Јелисаветиног доба, иако је био дворанин и љубимац или љубавник краљичин, затим врста побуњеника, најзад крвава жртва.

У Лесинговој Хамбуршкој драматургији, међу критикама за другу половину године 1767-ме, има много страница посвећених драмама које се односе на случај краљице Јелисавете и ерла од Есекса. Не само Биглези, доста француских и шпанских писаца обрађивали су ту тему, и то почевши од друге деценије 17-ог века дакле ускоре по смрти Јелисаветиној. Занимљива је поменути: међу Енглезима се тек под крај 17-ог века нашао писац, Џон Бенкс, који је ушао у тему без резерви, радио донекле бар са документима. Лесинг наводи да је о делу Џона Бенкса писао и Волтер, ~~дајући~~ ^{и дајући} израза великом свом незадовољству због сцене у којој Јелисавета удара шамар графу од Есекса. Бенкс је радио са документима, а документи кажу да је Јелисавета многе ~~старије~~ ^{необичне} ствари радила, јер је имала смелости да покуша да их ради. ^{Та} је документе истражио и испинао боље него ико до данас, модерни енглески ~~писци~~ ^и ~~закрепни~~ ^и ~~особите врсте историско-биографски~~ уметник есејист, Л. Стрејчи. После његовог дела Јелисавета и Есекс не може више бити ^(сумње) ^(никакве) да је Јелисавета, било то или не било лепо у драмској сцени, да је она као одговор на један смелији ишпад Есексов починила на Есексу оно што је тако одвратно ^{било} ~~казнило~~ Волтеру. Чинила је Јелисавета то исто, и горе од тога, и над другима, и не горима од графа од Есекса.

Стрејчи се прочуо, и ~~много~~ ^{много} ~~своје~~ ^{своје} преводи својих историјских биографија, са своје две књиге: Знаменити викторијанци и Краљица Викторија. Та су два дела истакала ~~и~~ ^и уметника у сликању и стилу, и ~~и~~ ^и крупног националног историка. ^{Историски апарат} сложеним апаратом модерног историског писца улази најрадије у мутне пограничне области, тамо где има да бистри ~~чи~~ ^{чи}сти ~~и~~ ^и између двога, између две чињенице, две струје, два века, две ~~и~~

делимично у традицији енглеског друштва поштовања формалности. Још је за-
нимљив тип буржуја који се диже, и може дићи до племића. Још излази пред очи Вик-
торија на престолу, а око ње свет строго поређан у друштвене редове, и стро-
го пажљив на своје спољашње и унутрашње дужности. Строго маркирани људи на
први поглед: да су они то и то, поседују то и то, опште са себи равнима тима
и тима, имају у реду "пасош за небеско царство потписан од архиепископа Нентер-
беријског", како каже на једном месту у својој преписци дама из викторијанске
епохе, госпођа Едварда Твислтона. Још има старих људи који се са поносом
или тугом спомињу да су били поданици или чиновници славне краљице енглеске и
царице индијске, мале, угођене Викторије, заљубљене у свога мужа, методичног Нем-
ца Алберта, благодословене многом децом и унукама, уvek савесне и брижне, не од-
више и досадно интелектуалне, једном речју, моћне и срећне владарке, како ју
је добро замислио, у једној причи Џозефа Конрада, један од њених бакарно жутих
поданика са азијских острва.

Нашао је Стрејчи и за Јелисаветино доба врло много
сваковрсне грађе, јер је то, 16-ти век, било доба енглеског ренесанса. Йуди су
били културни, писали су и бележили, неговали ~~позоришта~~ друштвени саобраћај;
постојале су разне институције, ~~и~~ одржавао се ред у држави. Али ипак, и уз
све податке, људе из тог удаљеног доба тешко је, и можда немогућно разумети.
"Ми те људе знамо, али их не разумемо". Осети то и читалац Стрејчијеве књиге.
Енглески ренесанс је додуше истицао типичне црте те појаве, ~~бујан полет у~~
културно ~~живљење~~ у знања сваке врсте, уједно и страст за живљењем пуног и раскош-
ног живота, али сем тога, ~~и~~ у Енглеској Јелисаветиног доба осећао ~~неки та-~~
лијански ~~манасх~~ ~~укус за недоследностима и неодговорностима~~. Ценили су
махове и контрасте. Енергије се неговале не савлађивањем сукоба у човеку,
него баш изобављањем супротности у живот и у поступке. Све личности у Стреј-
чијевој књизи, главне и споредне, доказују ~~да су контрасти у природи и у мани-~~
~~рима људи били нарочито развијени~~. Од краљице Јелисавете, па до целата који
је у Тауеру секао главе, а затим на коленима молио жртву за опроштење, сви су
били и брутални и деликатни, и побожни и развратни, и израђени и примитивни.
У политици, у судовима, у литератури, нарочито ~~и~~ ~~негован~~ ~~неки~~ поступак збуњивања
тачног и нетачног, како би се затим са више виртуозности расправљало ~~и~~
~~са богзна којим околиним бравурама доврљивали државни и лични~~
процеси. Поводом чувеног процеса против личног лекара Јелисаветиног доктора
Донеза, покрштеног Јеврејина избеглице из Шпаније, који је, наравно, платио ~~тако~~

главом своју недоследну политику, а можда и недоследно суђење — пише Стрејчи: "Влада је могла доказати што је год хтела. Могла је прикочити кривицу десеторици невиних људи са највећом лакоћом. И тако је и радила, ^и је то био начин ~~да~~ да прави кривац — који може бити међу десеторицом — не умакне". Заиста је тешко данашњем човеку, писцу или читаоцу, разумети шта је у оно доба значао морал. Људи су били високо образовани, говорили више језика с лакоћом, писали писма која и данас задирају духовитом и стилном, неговали уметност, а уједно с лакоћом отсецали главе, вешали и једва обешеног човека скидали с вешала и черечили га. Лопез је мучен, и умро страховитом смрћу, наравно на потпис и жељу краљичину пре свега, а она је затим била необично милостива према његовој удовици, и до гроба носила на прсту прстен Лопезов који је био поклон Лопезу од шпанског краља, Јелисаветиног ~~браног~~ непријатеља.

Стрејчи је портрету Јелисаветином поклонио све своје снаге и умећа, огромну историску ерудицију, фину критичку интелигенцију, уметност сликања и оживљавања. Убацио је у њен живот и поступке све елементе из којих се затим могло у неком правцу закључивати и искључивати. Страховит посао одабирала, контролисала, синтезе. Па ипак је пуно тама, и неизобезних тама. Многу тајну је однела собом у гроб та жена која је била не само чудна и чудо, него у неком смислу право чудовиште; у којој се укрстили били сви таленти и сви мачи; која је била ненормална испод и изнад линије; која је била мушко и женско, и затим ниједно од двога. Или по злу и по добру чувањем краља енглеског Хенрика VIII, једно од његових незаконите деце од једне од његових незаконитих жена, од Ане Волиџ, Јелисавета је наследила ~~своја~~ демонска наслеђа. Већ споменути чувени есејист, лорд Маколе, који је имао симпатија за лозу Тудора, а особито за грандиозну шекспировску фигуру Хенрика VIII, доста једноставно резимира Јелисаветин и природу у огледу у којем покушава оцртати ^{нама} ~~мако~~ би неки будући историчар имао ~~оцртати~~ портретисати Хенрикову кћер. "Видели бисмо тада Јелисавету у свима њеним слабостима и моћима, опкољену лепим фаворитима којима никада није веровала, и мудрим старим државницима које никада није отпуштала — ^и ~~мако~~ у себи спаја најсупротније особине својих родитеља: таштину допадања, људљивости и ситне пакости ~~мако~~ Ане, и поносити, одважни дух Хенрика VIII." У Стрејчију је сада дошао тај даровити историк-биограф, ^{ако се ради} ~~мако~~ Портре Јелисаветин знатко је појачан у kolorиту и рељефу, ~~мако~~ са оним што је видео и написао Маколе; ^и знатно ^{попуаен} ~~мако~~ Стрејчијевим резултатима анализе и Стрејчијевим моћним уметничким изразом. Формула Јелисаветина ослужила

се у сваком смислу. Несумњиво елитна и даровита у основи природа Јелисаветина била је истовремено кроз изопачена. Недоследност краљичина ишла је преко нај-
 фантастичнијих граница по себи недоследне природе човечје. Маколе је признао
 Јелисавети мушкост једног Хенрика VII; а по Стрејчију, једини кључ за разуме-
 вање њене недокучне моћи, и њених немогућних али ипак позитивних тактика, лежи
 у њеној женскости. Јелисавета, по свима документима које држи Стрејчи, владала
 је с помоћу неодлучности и недоследности; а само жена, рекли бисмо и ми са
 Стрејчијем, може од врдаца начинити врсту распореда ствари и врсту економије
 у енергијама које раде на неком циљу. "По неком дубоком инстинкту, она просто
 није била у стању стати чврсто одлучена уз ма коју ствар. А ако би стала, одма-
 хом је свом силом почињала да противуречи својој одлуци, а затим да још са већ
 њом снагом противуречи својој противуречности. То јој је била природа да по-
 ви, кад је мирно морем неодлучности, а ако се дигне нетар, да се као без живота
 преваљује од једне на другу страну. Да је ~~било~~ ^{иначе једна} друкчије, да је у смислу опро-
 баног начина људи од акције била надра решити се за једно и држати се тога,
 она би пропала.... Њена женскост ју је спасаваала. Само је жена у стању тако
 бестидно да оклева и мења држање, само је жена у стању да се тако савршено без
 скрипула откида од последњег кончића не само постојаности, него и достојанства,
 части и најобичније пристojности, ~~само~~ ^{просто} да би избегла страховиту нужност да
 стварно и истински донесе неку одлуку. Али, треба додати: није увек било довољ-
 но само женско избегавање, потребна је била и мушка храброст, мушка енергија...
 И те ^{и особине} ~~особине~~ је имала. ~~И~~ ^и сва корист од њих ~~за њу~~ ^{за њега} — и ту лежи послед-
 ни парадокс њеног успевања — у томе да буде доста јака да са непоколебљивом
 истрајношћу свакад окрене леђа јачини. Овај одломак приказује уосталом и не-
 што од Стрејчијеве природе: ~~нечто слично по унутрњој конструкцији Јелисавети-~~
~~ној~~ ^{свој} Стрејчи цеди документе, цеди личност коју обрађује, цеди аргумент.
 Као владар, Јелисавета је, рекли бисмо, много
 пута била женско; али као природно биће она није била жена. Тај сукоб чини
 нам се, Стрејчи није довољно аналисао, а Јелисавета је са тим сукобом наступа-
 ла безмало у свима државним и личним пословима. У сваком моменту њених људи,
 њеног колебљивог али и рачунског затезања ствари, скривања трагова онога што
 мисли и намерава, а такође и у свакој њеној јарости и наглини, могу се наћи
 потези мушке одлучности и потези женске себично опрезне непостојаности. Није
 чудо што су тако противуречна мишљења историчара о њој. Једни тврде да је би-
 ла сва у рукама државника виговаца, наследника политике њеног оца, други тврде

милосниџ привезало уз њу, младо или старо. Владарка моћне државе, а у младости и лична појава, имала је Јелисавета низ најбољих просаца међу владарима, имала низ обожаваљача, али се ~~нико~~ ^{нико} није удала, и није ни са једним љубавником имала деце. Као и код њеног оца, љубавници су, напрату, мање или више право пролазили, особито ако су уз љубав додали неку политику. На супрот Катарини великој или Кристини шведској, које су у љубавном животу биле доследно жене и чешће менаџе политику и љубав, Јелисавета то није учинила једаред у животу. А кад се несрећни Есекс, узрешен и намучен Јелисаветиним поступцима, стао ^{недало од ипак} интересова-ти за политику, за несрећу своју још и врло неозбиљно и недоследно, Јелисавета му је дала отсећи главу. Политику је краљица стављала далеко изнад љубави, и краљевски казнила љубавника који се дрзнуо да буде нешто друго осим љубавника, удварача, фаворита, шта ли је заправо био несрећни граф ^{од Есекса}.

~~Затим~~ ^{Зато} шта је стварно љубав, са оним неизрециво привлачним и уједно болним у њој, то Јелисавета вероватно никад није познала. Граф од Есекса излази по најстварији ~~и~~ њен љубавник, најстварији по дуготрајној вези, по заплетеним односима који су најзад дојадили обема странама. И по томе што је Есекс, изгледа, задавао понекад одиста врсту осећајних ^{Јелисавети} страдања, једном, када га је била конфинирала у палату Јорк, зато што је почела да сумња да ^{она} ради против ње као краљице — осетила је одједаред бол и мучење, дигла се неодољиво и отишла к њему, и остала тамо необично дуго. С тим, наравно, да је Есекс наставио своје заточење, и с тим да се никада нећесазнати, тврди Стрејчи, шта се тамо говорило и дешавало. До данашњег дана се држи легенда да о прстену — то је у многим драмама о Јелисавети и Есексу главни мотив — који је Есекс носио, по тајном договору с Јелисаветом, у смислу том да му тај прстен у случају ма какве беде има спасти главу. ^{да} ли му је кад спасао главу, и колико пута, у она времена кад је глава била најјевтинија ствар на човеку, не знамо, ^{оде} ^{Есексу} ^{Јелисавети} свакако је ^{оде} промашио сврху онда кад је глави Јелисавета попретила. Прстен упућен краљици из тамницеу Тауеру, стигао је тобоже касно због неке интриге, свикше касно, после погубљења. Легенда и драме кажу да је Јелисавета, после погубљења Есексова, осетила јад какав никада, заволела Есекса тек тада и волела га до смрти. Није немогућан тај детаљ. Јелисаветина романтика није могла без целата. Шекспир и његова романтика нису бадава везани за доба Јелисаветино.

^З О владарским способностима Јелисавете говори сва историја оног сјајног доба које је везано за њено име и за њену владавину.

страних држава у Лондону, у унутрашњој владавини је волела ~~директан~~^{мало} контакт са
 грађанима, волела да је ~~у~~^уз њу пук, а не племићи. И била је популарна, и оста-
 тала то. Дикси Велз ~~било~~^{— краљица Лизе} је било је веоно популарно име у народу у оно доба, и остало
 је и до данас. Пре неколико година, у издању Јеврејског историског друштва у
 Лондону, изашла је занимљива књига Д. Волфа о процесу лекара Лопеза и о Јевре-
 јима ~~и Јеврејима~~ "који су живели у Енглеској добре краљице Лизе". Пук и Је-
 вреји слагали се ~~оиди и оиди~~^{у и заједно} са добром краљицом Лизом да доктори и љубавници
 немају да се плету у политику.

Među raznim istaknutim ličnostima u knjižici Strejčije-
voj najistaknutiji je ⁱ ~~može biti da bi bio i jedan od~~ kapi Robert
erl od Esekse. Ispao je međutim daleko slabije izrađen od Jelisavete. ~~Tako je~~
~~moralno bitan.~~ On je Strejči imao za zadatak da radi kulturnu sliku Jelisaveti-
nog doba, doba najoriginalnijih duhova engleskih od Pona Dona i Francisa Beke-
na pa do Šekspira, doba briljantnih tipova tadašnjeg visoko kulturnog i otmelog
društva. Esekse bi, kao jedan od tih tipova, sigurno dobio svoj pečat ~~od društva~~
~~razumijevanja~~ u pravoj srazmjeri sa svojim ~~duhom~~. Ali Strejči je radio u stvar-
biografiju Jelisavetinu. Esekse se ~~ne~~ javlja kao slučajni ljubavnik moćne kralji-
ce. Ali kako je taj ~~sretni~~ ljubavnik značio najveću romantiku Jelisavetino-
života, natjerao se Strejčiju zadatak da od Esekse načini junaka, heroja jedne
kraljevske drame. Međutim, herojskog daha i herojskog bljeska oko Esekse nema.
Strejči se ~~budući~~ namučio sa jednim bezmalo kliničkim slučajem. Pedeset i tri
godine stara Jelisaveta ~~zauzbuje~~ se u mladiha dvadesetogodišnjeg. Ali ona je
moćna kraljica velike države, ona je kretna i sjajna umom i duhom, godine se ne
osećaju! Šta je trebao postati, i šta je postao Esekse? Ljubavnik, ljubimac, favorit,
začarava, igračka, ili prava ljubavna gorčina u životu Jelisavetinu? Niko, na ni-
Strejči ne zna šta je ~~ustavno~~ postao i bio. A trebalo je od njega načiniti ~~svog~~
her oko kojeg se ~~vrte~~ vrte svi studiji i sve drama, trebalo je od njega načiniti
tragičnog junaka u tragediju u životu jedne velike i vanredne žene.
Esekse se više puta zalagao da se vojnički proslavi, da kao vojnik ~~postane~~ kral-
jicu. Ne uspeva. U stvari uzajamnog odnosa između kraljice i ~~njen~~, još manje us-
peva da postavi, ili izmisli bar, prijatnu klimu. Nesuglasnice rastu, sasvim mlad,
~~čovjek~~ se umara. U političke ~~meće~~ mreže šta ga goni? Distan plan, društvo,
potreba novog i pretežeg stava prema kraljici ili prema priateljici i zaštit-
nici? Ko zna. Svakako je zavera u kojoj se našao nashao, bila i neobičajna i
bezopasna za zemlju i kraljicu. Ali Jelisaveta je bila, kako reče Šekspir za

[illegible]

[Type and set]
 његовом, недокучивом духу суптићу и сјајну површину змије. Одиста змија је могла служити као његов знамен. То мудро, вијугаво опасно створење, плод мистериума и дивне земље. Музика свира, а велики тај гмизавац се усправља, диже главу, мирује, оспушћује, заљубља се у екстази — баш тако и мудри Лорд канцелар Бејкон у средини неке сјајне своје реченице, неке високе интелектуалне творевине задржава дах у раскошном блаженству, фасциниран слаћу самога стила. Право дете ренесанса, његова многострукоост није значила само даровитост и израђеност духа, него и израђеност живота. Дух његов се са уживањем кретао међу висинама и теоријама, али су ~~му~~ њему ништа мање била ~~је~~ драга и разноврсна уживања продајне егзистенције: раскопи великашког живота, заплети дворских интрига, дивоте наштампаних текстова, рефлектовани зраци са парчића шареног стакла. Као сви највећи духови ренесанса, он је био, инстинктивно и дубоко у себи, артист".

Међу најсјајније појединости Стрејчијева ~~је~~ књиге, бар по нашем мишљењу, долази силуета секретара Роберта Сесила, једине ~~достојно~~ доследно личности у оној гужви надметања са гениалним или ~~бар~~ лакоумним недоследностима. Сесила је Стрејчи хтео, или можда и морао дати као силуету, јер је цео живот тог усамљеног, трудољубивог, изузетно паметног грађавка био силуета, значао заметак за потоњу чувену лозу Сесила, која од Јелисаветиног ^{првог} секретара, ~~Сесила~~ позније ^{јерла} од Солзберија, до данашњих дана непрестано учествује у управљању Енглеском. / И Балфур, у нађе дане, Сесил је по материној линији. / Стрејчи је са љубављу и осећањем правог Енглеза за једног опет изузетно правог Енглеза цртао и сликао тог тихог, скромног, дубоког човека. ~~Како се савио себи и из својих слика уопшћује.~~ Дугим размишљањем и спорим дискретним посматрањем сагледа Сесил замршене нити политичког и државног живота нити које често плету неваљалици и неискрењаци, и на којима тек-тек па опет виси неки мртав пајак или нека празна мешина бивше величине. Али види Сесил да су те нити ипак ткиво живота нације, пређа кроз коју иде она једна главна нит која у једном добу значи главни ход историских ~~чине~~ чињеница, и коју сагледати и у својим рукама држати мора значити нешто велико и важно. Маки гробавно, увек сагнут над картијама негде иза завесе догађаја, ухватио је, баш он лично, нит која ће по ~~де~~ сирти Јелисавете, ^{Енглеске} жене без потомства, везати два братака народа и довести на престо, кога? шкотског краља. Док је Јелисавета била у снази, за шкотског краља се ишло на губилиште. Помало је за тог шкотског краља умро и Есекс. Али ^{на тој путу, али он био забављен, он сам се ниса.} ^{Мисли се} мудри Сесил је ^{на тој путу} са чекао ~~пре~~ час за ту националну политику. Седамдесетогодиш

краљини doшао je ~~naslednik~~ крај, ^{и краљ је} ~~мање~~ је билан дух држао тропно тело, ^{умирала.} тако рећи стојећи и обучена у ~~крону~~ ^{Сесил је осетио да је сад време да он буде} први и најважнији ^{Принц је највиши државни човек} краљини да "по жељи народа мора лећи у постелу." — "Човекуће мали, реч мора ~~се~~ не говори, владарима," rekла је Јелисавета, а ^и ~~ли~~ је легла. Сирт је ~~на~~ била на вратима. Секретар Сесил знао је и то. ^{ектат} ~~Пронао~~ је ~~у~~ ^у ~~свој~~ ^{свој} полумртвој краљини, и поставио јој званично ^{писмо:} ~~писао~~ ^{кога} жељи за наследника престола, и добио одговор — тако је објавио он, Роберт Сесил — да је краљичина жеља да то буде Јаков VI, ^{ингландски краљ} син Марије Стурт. Са тим одговором, Јелисавета је починила ~~малом~~ највећу недоследност свога века, али сви су веровали у њену поруку двор и народ, јер ^{не} ~~не~~ недоследност ~~је~~ била у духу Јелисаветиног доба. Све се затим и у детаљима потврдило; јер је секретар Јелисаветин ^{утицај} ~~даво~~ и ~~даво~~ већ водио тајну преписку са двором шкотским. Роберт Сесил, ^{утицај} ~~отрчао~~ и ~~пажљиви~~ ^{утицај} ~~упредач~~ главне историске нити, ^{тих дана} ~~тих дана~~ дочекао је своје ~~пронао~~ ^{своје} ~~видео~~ ^{видео} жетву. Есекс погубљен ~~1601-ве~~ 1601-ве; Јелисавета умрла 1603-ве; низ политичких личности за и против политике сједињена са Шкотском, у тамници у Тауеру; Њеком, човек танког укуса, далеко од атмосфере мртвачких одаја. На политичкој сцени стоји ^{Болемити} ~~Болемити~~ ^{малеши} ~~малеши~~, увек црним огртачем заогрнути Сесил — сам.

[Један ^{је} ~~од~~ ^{од} ~~дешних~~ тренутака енглеске ~~историје~~ историје: кад се на великој раскрсници државних догађаја ~~сеси~~ ^{сеси} као господар ситуације — грађанин, ~~малом~~ ^{малом} краљица се уклонила испред ^{онога} ~~онога~~ што мора бити, по вољи народа; великани су ^{пугубљени} ~~пугубљени~~ или оковани у тамници; а нит судбине држе божија достижна правда и ^{човечја} ~~човечја~~ ^{увиђаност} ~~увиђаност~~. Јелисавета је дала убити Марију Стурт, а син Маријин ће сести на Јелисаветин престо, а народи ~~се~~ ^и ~~и~~ ^и краљевства ће се ујединити. ~~А~~ спремао је велико дело грађанин, секретар ни Јелисаветин ни Јаковљев, него ^{Јаковљев} ~~Јаковљев~~ ^{будуће} ~~будуће~~ Велике Британије. ~~Стрејчи~~ ^{Стрејчи} руши митове и демаскира величине, па ипак, романтик је и он, ~~мање~~ ^{мање} ~~мање~~ ^{мање} романтик Велике Британије.... Жерар де Нервал у својим Октобарским ноћима, завиди енглеским ауторима што могу писати "поглавља о запажањима лишеним сваког романеског измишљавања", и тврди да се "реалистична интелигенција Енглеза задовољава са апсолутним истином". Француским очима гледана, ^{стилар} ~~стилар~~ ^{стилар} тако стоји, али она сама по себи таква није. Стрејчи, који није никада, али баш никада сентименталан, увек строг у суду и ироничан на речи, Стрејчи је у Јелисавети и Есенсу обрадио комад врло крваве и мутне енглеске историје, са фигурама шекспировских калибара, али Јелисавета ~~није~~ ^{није} није

чудовиште, Есекс није издајник, ¹⁵Бесил није интригант, Вејкон није хуљинс^{ки} себичан и препредеи, његова неосетљивост, ⁶и мелодрајалност биле су пуне логи-
ке и права. Умео је Стрејчи свугде остати веран својој строгој концизности
у портретисању лица, а ипак израдити монументалну студију и платно о истори-
ској прошлости Енглеске. Уметност Стрејчијева је у томе што је стравну ро-
мантику Јелисаветиног доба приказао као реалан живот једне земље која је сва
јединствена и нарочита, у којој је све друкчије но у целом свету, и врлина и
порок, и власт и служба, и слобода и робовање, и писање и читање, и романтика
и стаарност.

Јелисаветина и Вејкон